

Abstract. *In the article the concept of organization in the context of practical activity of specialists of agricultural companies. Clarifies the place of motivation in the system of agricultural management and its role in the process of organization of work of specialists of agricultural companies. Discusses the importance of basic needs for the specialists.*

Keywords: *organization of labor, labor motivation, specialists of agricultural companies, needs, motives, incentives*

УДК 338.26; 658.5

АНАЛІЗ БЮДЖЕТУВАННЯ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

О. Є. ДАНИЛЕВСЬКА-ЖУГУНІСОВА,

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів

Національного університету біоресурсів

і природокористування України

e-mail: dg3838@yandex.ru

Анотація. *Визначено актуальність бюджетування та встановлено, що воно необхідно для ефективного розвитку операційної діяльності, можливості своєчасного виконання своїх зобов'язань перед державою, партнерами по бізнесу та іншими господарючими суб'єктами.*

Метою дослідження є вивчення окремих аспектів бюджетування в системі фінансового планування на підприємстві. Завданням є розгляд поняття бюджету, бюджетування, порядок розроблення фінансового плану, виділення проблем організацій бюджетування на підприємстві та пропонування шляхів удосконалення процесу бюджетування.

Досліджено сутність процесу бюджетування, розкрито характерні ознаки та його роль і місце в управлінні сучасним підприємством та основні складові частини, які є програмою впровадження бюджетування. Проаналізовано основні варіанти складання бюджетів на підприємстві. Виділено проблеми організацій бюджетування на підприємстві та надано рекомендації щодо заповнення бюджету витрат господарюючого суб'єкта.

Зокрема, зазначено, що для реального запровадження принципів бюджетування у практику господарюючих суб'єктів, насамперед, необхідно чітко визначити перелік і зміст бюджетів, основні параметри контролю їх виконання, порядок відображення в обліку зазначеної інформації, прийоми та методи економічного аналізу усіх відхилень від запланованого розвитку виробничо-господарських процесів.

Ключові слова: *фінансове планування, прогнозування, бюджетування, бізнес, операційний бюджет, структура*

Актуальність. Нині підприємства самі зацікавлені в тому, щоб реально уявляти своє фінансове становище не тільки сьогодні, а й на найближчу перспективу. Це необхідно для того, щоб ефективно розвивати свою операційну діяльність і своєчасно виконувати свої зобов'язання перед державою, партнерами по бізнесу та іншими господарюючими суб'єктами.

Роль бюджетування в управлінні підприємством як цілісної системи, що поєднує в собі чітко структуровану сукупність планів, механізми розмежування цілей, повноважень і відповідальності різних рівнів менеджменту, принципи побудови організаційної структури, методи стимулювання, аналізу й контролю, нині невивиправдано звужується. Бюджетування застосовується в кращому випадку для того, щоб контролювати окремі показники фінансово-господарської діяльності підприємства. Тобто, бюджетування – це не стільки інструмент, скільки управлінська технологія, показник якості управління фінансовими ресурсами на підприємстві.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі методологічні, методичні й організаційні аспекти бюджетування в системі фінансового планування досліджують українські вчені В. Бабіченко, В. Беседін, І. Бланк, В. Борисова, Г. Висоцький, В. Корнєєв, І. Ожерельєва, В. Опарін, О. Орлов, О. Терещенко, В. Тропіна, М. Чумаченко, І. Шестова та ін., а також зарубіжні дослідники, такі як І. Ансофф, М. Алексєєва, В. Бочаров, Р. Брейлі, І. Брігхем та інші.

Мета дослідження – вивчення окремих аспектів бюджетування в системі фінансового планування на підприємстві.

Матеріали і методи дослідження. Методичною основою дослідження є фундаментальні положення теорії фінансів з питань планування та бюджетування. У статті використано методи системного аналізу, методи наукового абстрагування й узагальнення, порівняльний тощо.

Результати дослідження та їх обговорення. Процес планування являє собою складний комплекс наукової та практичної діяльності. Рівень його організації на вітчизняних підприємствах значно впливає як на хід розробки планових показників, так і на кінцеві результати виробництва й продажу товарів і послуг. Тому на всіх етапах внутрішньофірмового планування необхідно застосовувати найбільш досконалі методи, технологію і засоби наукового обґрунтування планів підприємства.

Характеру бюджету план набуває лише після реалістичної оцінки та коригування прогнозних показників. Отже, прогнозування та планування первинні, а бюджетування – вторинне. Проміжною ланкою між прогнозними розрахунками і кінцевим бюджетом є процес узгодження наявних альтернатив таким чином, щоб верхня межа грошових видатків у плановому періоді не перевищувала нижньої межі грошових надходжень.

Підприємство самостійно вибирає види та структуру бюджетів. Консолідований (зведений) бюджет складається з інтегрованих індивідуальних бюджетів, що характеризують прогнозовані обсяги продажу, витрат, інших фінансових операцій у наступному періоді. Зведений (консолідований) бюджет включає: операційний і фінансовий бюджет. До операційного бюджету входять: бюджет продажу, бюджет виробництва, бюджет витрат,

бюджет фінансових результатів. До фінансового бюджету включаються: бюджет грошових коштів, бюджет капітальних інвестицій, прогнозний бухгалтерський баланс [2].

Бюджет є інструментом як планування, так і контролю. Тобто, на початку періоду діяльності бюджет – це план або норматив; наприкінці періоду діяльності він є засобом контролю, за допомогою якого фінансові менеджери можуть оцінити ефективність діяльності й прийняти управлінські рішення щодо вдосконалення діяльності підприємства в майбутньому.

У системі нових форм планування фінансово-господарської діяльності важливе місце відводиться системі складання бюджетів підприємств, які орієнтовані на отримання оптимального прибутку і збереження позицій підприємства на ринку товарів та послуг.

Бюджет – це план майбутніх операцій, виражених у кількісних, здебільшого, грошових вимірниках. Період, для якого підготовлюється і використовується бюджет, називають бюджетним періодом. Бюджетним періодом зазвичай є рік [5].

Розробка бюджетів забезпечує періодичне планування операцій підприємства, дає змогу передбачити майбутні проблеми і визначити найкращий шлях удосконалення стратегічної мети.

Бюджетування є робочим інструментом, що включає в себе всі сторони діяльності підприємства: його виробничі, техніко-технологічні, маркетингові, фінансові, інноваційні, інвестиційні та інші аспекти.

Разом з тим, процес бюджетування базується на загальній концепції розвитку підприємства, більш детально розроблює економічний і фінансовий аспект стратегії та являє собою єдину систему взаємопов'язаних технічних, організаційних і економічних змін на визначений період часу [6, с. 167]. На жаль, для керівників вітчизняних підприємств процес бюджетування на рівні підприємства залишається не зовсім зрозумілим. Спостерігається повна відсутність взаємозв'язку цілей довгострокового і середньо- короткострокового періодів або часткове їх відображення у деяких бізнес-планах.

За відсутності налагоджених процедур і визначеної послідовності операцій планування, планово-економічні служби часто займаються лише збором інформації про величину витрат або доходів по продукції або підрозділах підприємства, після чого оброблюють її та консолідують у загальний бюджет доходів і витрат (результат фінансової діяльності). При цьому складається ситуація, за якої, унаслідок розрізаних, нескоординованих дій підрозділів підприємства при плануванні своєї діяльності з'являється так званий бюджетний зазор; не забезпечується достовірність та оперативність подачі інформації керівництву, своєчасне складання зведеного бюджету по підрозділах та видах діяльності, центрах відповідальності. Виходячи з цього, набуває значущості проблема бюджетного планування та бюджетного контролю підприємств.

Ключовим елементом в системі бюджетного контролю є звіт про виконання бюджету. Цей звіт містить порівняння запланованих та фактичних показників і розрахунок відхилень із зазначенням їх причин. Він забезпечує зворотній зв'язок, привертаючи увагу менеджерів підприємства до значних

відхилень від запланованого, дає змогу їм проаналізувати ситуацію та виправити у разі необхідності.

Тому система бюджетного контролю є достатньо ефективним інструментом у фінансовому плануванні.

Тобто, бюджет є фінансовим планом і економічним регулятором відносин у центрах витрат, доходів, прибутків, інвестицій та фінансового обліку. За основу при складанні бюджетів беруть результати аналізу минулого звітного періоду, прогнозні дані про кон'юнктуру, науково-технічні розробки.

Характерні ознаки бюджетування:

- короткотерміновість;
- високий рівень концентрації;
- внутрішня спрямованість;
- тісна інтеграція з контролем і аналізом відхилень.

На практиці кожне підприємство самостійно визначає ті центри витрат і прибутковості, які, на їх погляд, у плановому періоді найбільше впливатимуть на його фінансове забезпечення. Тому кількість бюджетів та окреслення в них кола основних показників й інше, на підприємствах бувають різними. Наприклад, окремі консалтингові фірми вважають, що до стартового набору фінансових інструментів на підприємстві має входити, як мінімум, бюджет грошових коштів. Це той мінімум, з якого кожне підприємство може започатковувати управління фінансами [3].

Практики схильні вважати, що для впорядкування фінансової звітності потрібна система бюджетів, які складають на підставі операційних бюджетів.

Такими бюджетами, що об'єднують результати, є:

1. Бюджет доходів і видатків. Його завдання – визначати фінансові результати.

2. Бюджет за балансовим листом. Він визначає майбутній стан плану рахунків, тобто майбутнє значення балансових статей активів і пасивів.

3. Бюджет руху грошових коштів, що вимірює грошові потоки. Завдання цього бюджету – контролювати, забезпечувати та планувати платоспроможність підприємства.

Проте, можна запропонувати й інший набір бюджетів. Зокрема:

а) операційні бюджети за основними видами діяльності (виробництва) або виробами;

б) бюджет доходів і витрат, що дає змогу керувати прибутком підприємства;

в) бюджет руху грошових коштів – для встановлення поточного контролю за платоспроможністю підприємства і його стійкістю;

г) бюджет – стратегічний балансовий бюджет, який характеризує вкладення та зобов'язання підприємства за основними балансовими рахунками активу й пасиву.

На практиці підприємства при впровадженні бюджетування мають враховувати й певні негативні моменти:

- неналежна маркетингова інформація;

- незадовільна статистична база даних (нестійкість макроекономічних показників);

- низький рівень кваліфікації персоналу та ін.

За таких умов підприємства не завжди можуть впроваджувати бюджетування у повному обсязі. Суб'єкти господарювання обирають такий варіант бюджетування, який дає змогу в повному обсязі й своєчасно встановлювати розмір ресурсів для забезпечення діяльності підприємства, джерел їх надходжень, а також контроль за його виконанням [1].

Висновки і перспективи. Впровадження процесу бюджетування на підприємстві дасть змогу:

- поліпшити фінансові результати на основі управління прибутком і витратами, раціонально розподіляти й використовувати ресурси;

- оптимізувати витрати по підприємству і впровадити оперативний контроль за постійними і змінними витратами;

- поліпшити платоспроможність підприємства на основі ефективного управління грошовими потоками;

- підвищити якість та оперативність прийняття управлінських рішень;

- узгоджувати, координувати дії окремих підрозділів і відділів підприємств, а також напрямів діяльності для досягнення поставлених глобальних завдань.

Для реального запровадження принципів бюджетування у практику господарюючих суб'єктів, насамперед, необхідно чітко визначити перелік і зміст бюджетів, основні параметри контролю їх виконання, порядок відображення в обліку зазначеної інформації, прийоми та методи економічного аналізу усіх відхилень від запланованого розвитку виробничо-господарських процесів.

Список літератури

1. Білик М. Д. Проблеми бюджетування підприємств / М. Д. Білик // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 10. – С. 164–169.

2. Бюджетирование на предприятии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.bestreferat.ru/referat-114116.html>

3. Герасименко С. С. Переваги використання різних форм бюджетування в управлінні корпорацією / С. С. Герасименко, О. А. Чуприна // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 10. – С. 49–57.

4. Ковтун С. Бюджетування на сучасному підприємстві, або як ефективно управляти фінансами / С. Ковтун. – Х. : Фактор, 2005. – 340 с.

5. Оперативне фінансове планування. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/726/52/>

6. Фінанси (теоретичні основи) : підруч. [М. В. Грідчина, В. Б. Захожай, Л. Л. Осипчук та ін.] ; під кер. і за наук. ред. М. В. Грідчиної, В. Б. Захожая. – К. : МАУП, 2002.

References

1. Bilyk, M. D. (2007). Problemy biudzhetuвання pidpriemstv / M. D. Bilyk // Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini, 10, 164–169.

2. Biudzhetyrovanye na predpriiaty [Elektronic resourse]. – Rezhym dostupu: <http://www.bestreferat.ru/referat-114116.html>.
3. Herasymenko. S. S. (2010). Perevahy vykorystannia riznykh form biudzhetuвання v upravlinni korporatsiiei / S. S. Herasymenko, O. A. Chupryna // Aktualni problemy ekonomiky, 10, 49–57.
4. Kovtun, S. (2005). Biudzhetuвання na suchasnomu pidpriemstvi, abo yak efektyvno upravliaty finansamy / S. Kovtun. – Kh.: Faktor, 340.
5. Operatyvne finansove planuvannia. – [Elektronic resourse]. – Rezhym dostupu: <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/726/52/>.
6. Finansy (teoretychni osnovy) : pidruchnyk [M. V. Hridchyna, V. B. Zakhzhai, L. L. Osypchuk ta in.]; pid ker. i za nauk. red. M. V. Hridchinoyi, V. B. Zakhzhaya. – K.: MAUP, 2002.

АНАЛИЗ БЮДЖЕТИРОВАНИЯ В СИСТЕМЕ ФИНАНСОВОГО ПЛАНИРОВАНИЯ АГРАРНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

О. Е. Данилевская-Жугунисова

***Аннотация.** Определена актуальность бюджетирования и установлено, что оно необходимо для эффективного развития операционной деятельности, возможности своевременного выполнения своих обязательств перед государством, партнерами по бизнесу и другими хозяйствующими субъектами.*

Целью исследования является изучение отдельных аспектов бюджетирования в системе финансового планирования на предприятии. Задачей является рассмотрение понятия бюджета, бюджетирования, порядка разработки финансового плана, выделение проблемы организаций бюджетирования на предприятии и предложение путей совершенствования процесса бюджетирования.

Исследована сущность процесса бюджетирования, раскрыты характерные признаки, его роль и место в управлении современным предприятием и основные составные части, являющиеся программой внедрения бюджетирования. Проанализированы основные варианты составления бюджетов на предприятии. Выделены проблемы организаций бюджетирования на предприятии и даны рекомендации по заполнению бюджета расходов хозяйствующего субъекта.

В частности, указано, что для реального внедрения принципов бюджетирования в практику хозяйствующих субъектов, прежде всего, необходимо четко определить перечень и содержание бюджетов, основные параметры контроля их выполнения, порядок отражения в учете указанной информации, приемы и методы экономического анализа всех отклонений от запланированного развития производственно-хозяйственных процессов.

***Ключевые слова:** финансовое планирование, прогнозирование, бюджетирование, бизнес, операционный бюджет, структура*

AN ANALYSIS OF BUDGETING IN SYSTEM OF FINANCIAL PLANNING OF AGRARIAN ENTERPRISES

O. E. Danylevskaya-Zhugunisova

Abstract. *In the article the separate questions of budgeting are investigated in the system of the financial planning. Essence of process of budgeting, his role and place in a management a modern enterprise and basic component parts that are the program of introduction of budgeting, is certain. The basic variants of stowage of budgets are analysed on an enterprise. Recommendations are given in relation to filling of budget of charges of managing subject.*

Keywords: *financial planning, prognostication, budgeting, business, operating budget, structure*

УДК 631.161.23:631.11(477)

РОЗВИТОК ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

I. M. ДАЦЕНКО, аспірант*

Національний університет біоресурсів і природокористування України
e-mail: Datsenkoglobal@gmail.com

Анотація. *Досліджено прямі іноземні інвестиції в підприємства аграрної сфери України, встановлено рівень капітальних інвестицій у сільськогосподарські підприємства по областях та описана їх інвестиційна привабливість по областях. Дано визначення поняття "інвестиційна привабливість". Визначено вплив рівня капітальних інвестицій на прибутковість сільськогосподарських підприємств у Київській області, проаналізовано рівень інвестиційної привабливості областей України та розроблено систему факторів, яка найбільше впливає на інвестиційну привабливість підприємств.*

Ключові слова: *інвестиції, інвестиційна привабливість, інвестиційне забезпечення, сільськогосподарські підприємства*

Актуальність. Центральну роль в економічному розвитку сільськогосподарських підприємств відіграє їх інвестиційне забезпечення. Рівень інвестицій підприємств значною мірою впливає на технічне оснащення основними засобами сільськогосподарських підприємств, можливості структурних перетворень діяльності, вирішення соціальних та екологічних проблем у регіоні. У зв'язку з цим, роль інвестиційної привабливості

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор М.М. Ільчук

© I. M. Даценко, 2016